

THƯ VIỆN KỸ THUẬT VÀ SÁNG CHẾ TOÀN NGA VỚI VẤN ĐỀ TRUY CẬP MỞ THÔNG TIN SÁNG CHẾ

Cùng với sự phát triển của các loại hình công nghệ thông tin mới, thông tin về sáng chế đang ngày càng trở nên dễ tiếp cận với đông đảo người dùng hơn. Có nhiều cơ sở dữ liệu và công cụ tìm kiếm thông tin sáng chế khác nhau dưới hình thức truy cập mở trên internet. Tuy nhiên, việc tìm kiếm một cách đầy đủ và có chất lượng tất cả những thông tin cần thiết về sáng chế vẫn còn là vấn đề đáng quan tâm.

Quỹ Sáng chế quốc gia Nga và nguồn thông tin sáng chế

Thông tin sáng chế bao gồm các tài liệu về nghề nghiệp, pháp lý và kỹ thuật, được công bố trong hồ sơ sáng chế. Một bằng sáng chế cho phép chủ sở hữu sáng chế có đặc quyền sử dụng sáng chế của mình trên lãnh thổ quốc gia mà người đó được cấp bằng trong một thời hạn nhất định (ở hầu hết các quốc gia - là khoảng 20 năm kể từ ngày nộp đơn đăng ký). Chủ sở hữu sáng chế có trách nhiệm thuyết minh, giải thích rõ nội dung cơ bản của sáng chế đó để đảm bảo được sự tiếp cận của xã hội đến thông tin về những sản phẩm kỹ thuật và công nghệ mới nhất và đương nhiên, sáng chế đó phải góp phần vào sự phát triển đổi mới sáng tạo và tăng trưởng kinh tế.

Ở Liên bang Nga, bộ sưu tập đầy đủ nhất về nguồn thông tin sáng chế toàn Nga là Quỹ Sáng chế quốc gia do Thư viện Kỹ thuật và Sáng chế toàn Nga (sau đây xin gọi tắt là Thư viện) tiến hành tổ chức, lưu giữ và sử dụng.

Quỹ Sáng chế quốc gia là tổng hợp toàn bộ các nguồn tài liệu được hệ thống hóa và phục vụ cho người dùng tin thông qua bộ máy tra cứu. Nguồn thông tin này liên quan đến các vấn đề về sở hữu công nghiệp (các sáng chế, mô hình tiện ích, kiểu dáng công nghiệp, nhãn hiệu hàng hóa), các chương trình, kế hoạch đã được đăng ký vào hệ thống máy tính, các cơ sở dữ liệu (CSDL), các hệ thống liên kết có chứa các tài liệu, hồ sơ về sáng chế của các nước trên thế giới, các tài liệu tham khảo, tài liệu quy chuẩn, tài liệu về luật sáng chế và các tài liệu khác liên quan đến sáng chế. Toàn bộ nguồn thông tin này được hệ thống hóa

và được trang bị một bộ máy tra cứu, chỉ dẫn và tìm kiếm.

Nguồn thông tin của Quỹ Sáng chế quốc gia được thể hiện trên nhiều vật mang tin khác nhau, như: giấy, vi phim, đĩa quang, các hệ thống tìm kiếm thông tin, cũng như các mảng thông tin về sáng chế được đăng tải trên trang web của Viện Sở hữu công nghiệp Liên bang (FIPS). Các hình thức chuyển tải thông tin đa dạng đảm bảo được tính toàn vẹn và độ tin cậy ở mức tối đa của Quỹ Sáng chế quốc gia. Điều này cho phép thực hiện tất cả các nghiên cứu về sáng chế và tiến hành các dịch vụ thông tin về sáng chế ở nhiều cấp bậc người dùng khác nhau, bao gồm cả phương thức truy cập từ xa. Khối lượng của Quỹ Sáng chế quốc gia là 124 triệu đơn vị tài liệu, trong đó có 61% nguồn lưu trữ được chuyển sang dạng điện tử.

Một trong những nguồn thông tin chính của Quỹ Sáng chế quốc gia được hình thành trên cơ sở hợp tác trao đổi quốc tế giữa Nga và các cơ quan về sáng chế thuộc 57 quốc gia và 6 tổ chức quốc tế và khu vực trên thế giới, trong đó có Tổ chức Sở hữu Trí tuệ thế giới, Cơ quan Sáng chế Á- Âu, v.v..

Sự hợp tác trao đổi quốc tế bắt đầu được hình thành vào cuối những năm 1950 và kể từ đó đến nay đã có những thay đổi cơ bản: các bộ phận đã chuyển từ các văn bản, tài liệu giấy sang dạng đĩa quang, và tiếp đó là công bố các xuất bản chính thức trên internet. Theo xu hướng chung của thế giới, từ tháng 1 năm 2014, các công bố chính thức của Cục Sở hữu trí tuệ Liên bang Nga (RosPatent) được thực hiện trên một trang web chính thức duy nhất.

Hiện nay, việc quan hệ trao đổi về dữ liệu với đa số các cơ quan về sáng chế của nhiều quốc gia trên thế giới được thực hiện thông qua nguồn tài nguyên mạng lưới, nhờ sử dụng các kênh kết nối được bảo vệ an toàn bằng cách đưa tài liệu trực tiếp từ các trang web của các cơ quan, các hệ thống tìm kiếm thông tin hoặc thông qua phương thức chuyển tải dữ liệu không sử dụng vật

mang tin. Ưu thế của phương pháp truyền tải dữ liệu hiện đại này là tính cơ động, nhanh chóng và hiệu quả trong tiếp nhận thông tin - thường là ngay trong ngày mà các cơ quan sáng chế công bố thông tin, dữ liệu. Tuy nhiên, bên cạnh đó cũng còn một số điểm cần tính đến, như: thời hạn tổ chức việc lưu trữ dữ liệu trên máy chủ, sự thay đổi về định dạng dữ liệu có thể xảy ra, v.v... Ngoài ra, còn nảy sinh vấn đề về lưu trữ và sử dụng thông tin sáng chế từ các hệ thống lưu trữ khác, các thông tin này cần được chuyển tiếp vào các CSDL tự động để phục vụ cho việc tìm kiếm thông tin.

Hệ thống tìm tin và hoạt động nghiệp vụ của Thư viện

Một CSDL của Thư viện - đó là hệ thống tìm tin, giúp tìm kiếm những thông tin chuyên về lĩnh vực sáng chế *PatSearch*, được phát triển dành riêng cho các chuyên gia cấp quốc gia về sở hữu trí tuệ. Mục đích chủ yếu của *PatSearch* là phục vụ việc tìm kiếm sáng chế trong quá trình tiến hành kiểm tra, đánh giá nội dung khi xem xét đơn xin chứng nhận cấp bằng sáng chế. Hệ thống *PatSearch* cũng được bố trí tra cứu trong phòng máy tính của Thư viện, nhưng có giới hạn về quyền truy cập đối với các cấp bậc người dùng khác nhau (trừ CSDL *Derwent World Patent Index* của tập đoàn *Thomson Reuters* và các tài liệu được đăng ký chứng nhận trong nước).

Một trong những nhiệm vụ ưu tiên của Thư viện là đảm bảo đầy đủ nguồn thông tin về sáng chế cho hệ thống *PatSearch*, cũng như kiểm soát chất lượng và mức độ đầy đủ của các mảng tài liệu về sáng chế được đưa vào hệ thống thông qua việc phát hiện và tìm ra các tài liệu bị mất và thiếu để bổ sung chúng, vì yêu cầu đầy đủ là đặc trưng quan trọng nhất của một kho lưu trữ sáng chế.

Do việc công bố và sử dụng tài liệu sáng chế không bị quy định bởi quyền tác giả mà dựa vào tính chất của sáng chế, nên các kho tài liệu sáng chế của hầu hết các quốc gia hàng đầu trên thế giới, trong đó có Nga, đã được số hóa và truy cập trên các website chính thức của các cơ quan sáng chế và được đưa vào nhiều CSDL khác nhau.

Mặc dù, hiện nay một phần lớn thông tin về sáng chế đã được đưa lên mạng internet và đã có các phiên bản tìm kiếm của thiết bị di động dành cho việc tra cứu sáng chế với sự trợ giúp của điện thoại thông minh, tuy nhiên, người dùng vẫn còn gặp một số trở ngại trong việc sử dụng thông tin sáng chế một cách hiệu quả.

Hàng năm, lượng dữ liệu về sáng chế vẫn tăng lên một cách nhanh chóng, các công cụ tìm kiếm và phân tích thông tin cũng ngày càng phức tạp hơn, bao gồm tìm kiếm toàn văn, phân tích thống kê và các hệ thống khác, đòi hỏi các chuyên gia làm việc và xử lý thông tin của hệ thống này cần phải có trình độ nghiệp vụ cao. Bên cạnh đó, là rào cản về ngôn ngữ. Những người sử dụng tiếng Anh tốt sẽ có một lợi thế lớn, vì hầu hết các thông tin về sáng chế đều được trình bày bằng tiếng Anh, ngoài ra cũng cần biết thêm một số ngôn ngữ khác. Cùng với đó, còn có những vấn đề phức tạp khác về sáng chế và dữ liệu về sáng chế, những yêu cầu đặc biệt đối với việc lập bản mô tả một phát minh sáng chế - một tài liệu được coi là mang tính pháp lý.

Hiện nay, một trong những vấn đề được quan tâm đến nhiều - đó là chất lượng của việc tìm kiếm thông tin sáng chế. Vấn đề này được đề cập đến trên hai phương diện. *Thứ nhất*, việc tạo ra cơ hội tìm kiếm thông tin qua máy tính và truy cập mở tới thông tin sáng chế thông qua mạng internet đang tạo ra một cảm giác về sự dễ dàng trong tìm kiếm thông tin sáng chế. Song, điều này hoàn toàn không phải như vậy. Công việc nghiên cứu về bằng sáng chế đòi hỏi những kiến thức chuyên môn đặc biệt trong lĩnh vực bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ và sự hiểu biết về tính đặc thù của thông tin và tài liệu sáng chế. Tùy vào mục đích nghiên cứu (xác định mức độ công nghệ, tính mới, hiệu quả thực tế của sáng chế, xác định các quyền sáng chế, mức độ chuẩn mực của sáng chế, v.v.), mà đặt ra các tiêu chí tìm kiếm, như: đối tượng sở hữu công nghiệp, phạm vi quốc gia, mức độ cho phép tìm kiếm, các hình thức tài liệu, ngôn ngữ và phân loại mà sẽ được sử dụng để tìm kiếm. Sau đó, đưa ra khái niệm tìm kiếm chung, chọn từ đồng nghĩa với các thuật ngữ chính bằng nhiều ngôn ngữ khác nhau và làm các chỉ mục phân loại.

Trước đây, việc tìm kiếm theo chủ đề đối với các kho tài liệu sáng chế dạng giấy chỉ được thực hiện thông qua việc phân loại sáng chế. Tuy nhiên, ngay cả hiện nay, mặc dù các công cụ tìm kiếm thông tin tự động được áp dụng rộng rãi và phổ biến, cho phép chúng ta thực hiện việc tìm kiếm thông tin theo từ khóa dựa vào các bản tóm tắt và các mô tả đầy đủ về các sáng chế, nhưng các chuyên gia cũng vẫn không loại bỏ phương pháp sử dụng hệ thống phân loại sáng chế, mà ngược lại, tích cực làm cho nó trở nên hoàn thiện hơn nữa. Vì thế, trong phần lớn trường hợp khi thực hiện các nghiên cứu về sáng chế, cần sử dụng tìm kiếm kết hợp theo cả chỉ mục phân loại, theo từ khóa và các công cụ cần thiết khác.

Thứ hai, mặc dù khối lượng thông tin sáng chế trên thế giới không ngừng gia tăng, nhưng vấn đề là làm thế nào để có được đầy đủ các nguồn thông tin về sáng chế đang xuất hiện rộng rãi trên internet. Điều đáng nói ở đây là, các CSDL về sáng chế hiện nay có các công cụ và khả năng tìm kiếm khác nhau nên có thể đưa ra những kết quả tìm kiếm không giống nhau. Do vậy, để đảm bảo chất lượng và tính đầy đủ cần có khi tìm kiếm sáng chế thì không nên chỉ sử dụng một CSDL.

Hiện nay, Thư viện không chỉ cung cấp quyền truy cập vào Quỹ Sáng chế quốc gia, mà còn hỗ trợ về mặt nghiệp vụ cho người sử dụng thông tin về sáng chế. Ví dụ, Thư viện có thể cung cấp các tài liệu và thông tin giải đáp về phương pháp tiến hành các dạng tìm kiếm sáng chế khác nhau, về hệ thống phân loại đối tượng sở hữu công nghiệp và phương pháp lập chỉ mục của Nga và quốc tế, về pháp luật hiện hành trong lĩnh vực bảo hộ sở hữu trí tuệ của các nước trên thế giới, về cấu trúc và nội dung tài liệu sáng chế, về các công bố chính thức và tóm tắt, cũng như một số thông tin khác.

Tại Thư viện, các nguồn tài nguyên thông tin của FIPS và các CSDL về sáng chế và không về sáng chế được truy cập mở. Thư viện cũng tiến hành các buổi thực hành với các công cụ tìm kiếm thông tin khác nhau, đồng thời hướng dẫn người dùng cách đăng ký nhãn hiệu hàng hóa dưới hình thức điện tử. Người dùng cũng có

thể sử dụng các dịch vụ dịch thuật khi phải làm việc với các tài liệu sáng chế của nước ngoài và sẽ nhận được những tư vấn riêng về các vấn đề tìm kiếm sáng chế.

Trong những năm gần đây, số lượng các yêu cầu bằng văn bản của người dùng là các cá nhân và các tổ chức được gửi đến Thư viện, chủ yếu là thông qua thư điện tử đã tăng lên một cách đáng kể. Các yêu cầu này không chỉ liên quan tới việc tìm kiếm các đối tượng sở hữu công nghiệp, mà còn liên quan tới một loạt các vấn đề khác như: cách thức để thực hiện việc tìm kiếm sáng chế một cách độc lập; làm sao để biết được quyền sở hữu công nghiệp của một đối tượng sản phẩm nào đó thuộc về ai; cách thức để có được sự bảo hộ về sáng chế hay nhãn hiệu hàng hóa; cách tìm kiếm thông tin về sáng chế trên internet, v.v..

Năm 2012, nhằm hỗ trợ cho người dùng ở xa, Thư viện đã tạo lập trên trang web của FIPS mục “Trả lời những câu hỏi thường gặp trong lĩnh vực thông tin sáng chế”, năm 2014 - tạo mục “Dành cho người mới bắt đầu”, trong đó có bổ sung các trích dẫn thông qua các đường liên kết internet.

Trong điều kiện truy cập mở tới thông tin về sáng chế, Thư viện tiến hành tìm kiếm, nghiên cứu, mô tả và hệ thống hóa các nguồn thông tin về sáng chế của thế giới. Kết quả của nghiên cứu này được phản ánh thông qua các sản phẩm thông tin ban đầu, được đăng tải trên trang web của FIPS (<http://www.fips.ru>), đó là: “Bộ hướng dẫn tìm kiếm các kho tài liệu về sáng chế có tại Thư viện và các nguồn tài liệu trên internet” (Bộ hướng dẫn) - vào năm 2004 và “Bộ chỉ dẫn tìm kiếm các nguồn tài nguyên thông tin về bằng sáng chế” (Bộ chỉ dẫn) - vào năm 2012. Những bộ công cụ này giúp làm giảm đáng kể thời gian tìm kiếm thông tin cần thiết, cũng như khắc phục những rào cản về ngôn ngữ khi phải làm việc với các trang web nước ngoài và đặc biệt, chúng thường xuyên được cập nhật. Những sản phẩm này được thiết kế để phục vụ cho việc truy cập từ xa khi tiến hành các nghiên cứu liên quan đến sáng chế để thực hiện việc bảo hộ về pháp lý và trao đổi, chuyển nhượng các kết quả hoạt động trí tuệ khi thực hiện các công trình nghiên cứu khoa học.

Trong suốt nhiều năm, “Hồ sơ về kho sáng chế của Thư viện” được in và tái bản nhiều lần. Năm 1997, lần đầu tiên ra mắt ấn phẩm “Quỹ tài liệu sáng chế trên các đĩa quang CD-ROM và DVD-ROM và CSDL tự động của Thư viện, tuy nhiên, thông tin trong các xuất bản phẩm dạng này trở nên lỗi thời rất nhanh. Khi thông tin về sáng chế bắt đầu xuất hiện trên internet, để có thể cập nhật nhanh chóng, linh hoạt dữ liệu về Quỹ Sáng chế quốc gia, ý tưởng tạo ra một phiên bản điện tử về Bộ hướng dẫn hợp nhất với các xuất bản phẩm truyền thống và bổ sung thêm các liên kết động tới các nguồn tài nguyên trên internet đã ra đời.

Bộ hướng dẫn này cung cấp những thông tin về thành phần và mức độ chuyên sâu của các kho tài liệu sáng chế, về các công bố chính thức và tóm tắt của các cơ quan về sáng chế trên các vật mang tin khác nhau (giấy, vi phim, dạng điện tử và trên internet), về công cụ tra cứu, tìm kiếm thông tin từ các kho lưu trữ. Công cụ này chứa thông tin và các đường liên kết động cho phép tìm kiếm các đối tượng sở hữu công nghiệp khác nhau trên hệ thống tra cứu của quốc gia và đa quốc gia, đồng thời, nó còn cung cấp địa chỉ của các CSDL và các nguồn thông tin điện tử, bao gồm thông tin về tình trạng pháp lý của các hồ sơ sáng chế, các quy định hiện hành của các nước trên thế giới trong lĩnh vực bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, các hệ thống phân loại được áp dụng và các nguồn thông tin hữu ích khác liên quan đến lĩnh vực này.

Trên trang web của FIPS, người dùng từ xa còn có thể truy cập đến một sản phẩm thông tin nữa của Thư viện, đó là Danh mục điện tử tài liệu về luật sáng chế. Danh mục này được tạo ra trên cơ sở phân tích tổng quát các tài liệu được công bố của Nga và các nước khác trên thế giới mà đã được đưa vào kho lưu trữ của Thư viện, xem xét các trang web trên internet và đưa thông tin về các tài liệu được công bố trên phạm vi rộng với các vấn đề về lý thuyết và thực tiễn của bảo vệ sở hữu trí tuệ ở nhiều quốc gia trên thế giới, cũng như các vấn đề có liên quan. Danh mục điện tử bao gồm thông tin về sách, các bài báo từ các tuyển tập công trình nghiên cứu khoa học, các tạp chí và các bản công báo thống kê về sáng chế. Từ

năm 2011, Danh mục điện tử được bổ sung thêm các đường liên kết dẫn đến các văn bản tài liệu toàn văn được truy cập mở trên các trang web của các bên chủ sở hữu.

Kết luận

Cùng với sự xuất hiện của thông tin trên internet, kho lưu trữ tài liệu, văn bản pháp lý về sáng chế của Thư viện Kỹ thuật và Sáng chế toàn Nga vẫn có một ý nghĩa vô cùng quan trọng, vì đây là bộ sưu tập đầy đủ nhất của LB Nga về thông tin chuyên ngành liên quan đến các vấn đề bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ.

Thư viện Kỹ thuật và Sáng chế toàn Nga không chỉ là thư viện công cộng, mà còn là thư viện thuộc cơ quan nhà nước. Một trong những nhiệm vụ chính của Thư viện là phổ biến rộng rãi vai trò và ý nghĩa của sở hữu trí tuệ và việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, quảng bá các hoạt động và thúc đẩy sự chia sẻ của các cơ quan quản lý sáng chế. Ngoài ra, Thư viện còn tổ chức các cuộc họp chuyên đề giữa nhà quản lý và các chuyên gia hàng đầu của RosPatent và FIPS dành cho người sử dụng thông tin sáng chế ở phạm vi rộng, gồm: các ứng viên, các luật sư trong lĩnh vực sáng chế, các chuyên gia về sáng chế, những người thuộc khối doanh nghiệp, các nhà khoa học và các nhà chuyên gia trong một số lĩnh vực khác.

Việc gia tăng nhanh chóng nguồn thông tin toàn cầu dưới dạng điện tử, sự xuất hiện của thông tin sáng chế được truy cập mở trên internet đã làm Thư viện thay đổi về chất chức năng của một thư viện mang tính truyền thống với việc hình thành Quỹ Sáng chế quốc gia và các dịch vụ dành cho người dùng. Hiện nay, Thư viện đang chú trọng tới việc phát triển và hoàn thiện mảng điện tử của Quỹ Sáng chế quốc gia - hệ thống tìm kiếm thông tin *PatSearch*, cũng như các dịch vụ hỗ trợ cho việc truy cập từ xa; tạo ra các sản phẩm dịch vụ thông tin giúp định hướng trong môi trường đa dạng các nguồn thông tin trên internet; đẩy mạnh việc ứng dụng các hình thức hoạt động, tương tác mới với người dùng tin.

Nguyễn Thị Tú Quyên (lược dịch)

Nguồn: *Nauchnye i tekhnicheskie biblioteki*, 2017, 2, 22-30